

BÀI HỌC XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI Ở TRUNG QUỐC

LESSONS ON BUILDING NEW RURAL AREAS IN CHINA

TS. Phạm Văn Bộ¹

Đại hội 19 Đảng Cộng sản Trung Quốc năm 2017 đã đề xuất thực hiện chiến lược chấn hưng nông thôn. Quyết sách này nhằm góp phần vào công tác “nông nghiệp, nông thôn và nông dân”, là nhiệm vụ lịch sử to lớn đối với quyết định thắng lợi trong việc xây dựng xã hội cường thịnh về mọi mặt của đất nước xã hội chủ nghĩa hiện đại. Đó chính là khởi điểm để làm tốt công tác “nông nghiệp, nông thôn và nông dân” trong thời kỳ mới, nhằm phát triển nông thôn đạt tới công nghiệp thịnh vượng, hệ sinh thái tốt, hương thôn văn minh, quản trị hiệu quả và đời sống sung túc.

1. Một số đặc điểm chính của nông nghiệp, nông thôn, nông dân Trung Quốc

Nông nghiệp của Trung Quốc có lịch sử phát triển lâu đời trên lãnh thổ rộng lớn, với điều kiện khí hậu, đất đai tự nhiên có sự khác biệt giữa các vùng trong cả nước. Ngành trồng trọt là ngành chiếm ưu thế chủ đạo, sau đó đến ngành chăn nuôi, chăn nuôi du mục, nuôi trồng thủy sản, đánh bắt cá và săn bắn.

Đất canh tác bình quân đầu người của Trung Quốc thấp. Mặc dầu trải qua nhiều giai đoạn cải tạo đất đai mở rộng đất canh tác nhưng vẫn không đáp ứng được với sự

gia tăng của quy mô dân số. “Ai sẽ nuôi sống dân Trung Quốc” đó là vấn đề đặt ra đối với Chính phủ, với nhân dân, do vậy việc bảo vệ đất canh tác để tự cung cấp lương thực thiết yếu cần phải thực hiện. Dân số của Trung Quốc sau giải phóng từ khoảng 500 triệu dân đến nay đã lên tới 1,4 tỉ dân, nhu cầu các sản phẩm về nông nghiệp không ngừng tăng lên như thịt, cá, trứng, sữa, rau và trái cây... trong khi diện tích rừng, cỏ và các tài nguyên khác bình quân đầu người thấp hơn đáng kể so với Châu Âu và châu Mỹ. Điều này dẫn đến việc điều chỉnh cơ cấu nông nghiệp Trung Quốc trở nên rất khó khăn, có sự mất cân đối rõ ràng giữa việc gia tăng dân số và phát triển nông nghiệp.

Trung Quốc còn gặp áp lực mạnh mẽ từ đô thị hóa nhanh chóng và tình trạng già hóa dân số ở nông thôn đang diễn ra. Song song với sự phát triển kinh tế nhanh chóng, Trung Quốc đang trải qua thời gian dài quá trình đô thị hóa dân số. Một lực lượng lớn thanh niên và người trưởng thành đã rời bỏ nông thôn của mình chuyển đến thành phố, dẫn đến tình trạng rỗng hóa và lão hóa về dân số ở khu vực nông thôn, mất đi lực lượng lao động có sức bật, sáng tạo để thay đổi nông thôn.

2. Sức mệnh lịch sử phát triển nông thôn Trung Quốc

Sự phát triển của nông thôn từ lâu trong lịch sử đã là nền tảng quan trọng nhất cho sự phát triển của quốc gia, ảnh hưởng trực tiếp đến sự ổn định và an ninh của đất nước. Từ đầu thời kỳ cách mạng, nông dân được coi là đồng minh đáng tin cậy của giai cấp vô sản và là lực lượng chủ lực của cách mạng Trung Quốc. Sau giải phóng, khu vực nông thôn tiếp tục đóng góp quan trọng vào quá trình công nghiệp hóa của đất nước. Sự phát triển của nông nghiệp, nông dân, nông thôn đã trở thành sứ mệnh lịch sử quan trọng của Đảng và nhà nước Trung Quốc.

Các giai đoạn mấu chốt phát triển nông thôn có thể chia ra làm 4 giai đoạn như sau:

(1) Từ sau giải phóng đến khi thành lập Công xã Nhân dân: Chuyển từ nền kinh tế tiểu nông sang kinh tế tập thể. Trong giai đoạn này đã xây dựng được cơ sở hạ tầng và các cơ sở sản xuất kinh tế có quy mô lớn do chuyển từ hình thức cá thể sang hình thức tổ chức tập thể.

(2) Từ Công xã Nhân dân cho đến những năm 1990: Với phong trào “đại nhảy vọt” và “phong cách cộng sản” đã có sự thay đổi quan trọng từ hệ thống thủy lợi nông nghiệp đến

¹ Phó Giám đốc Học viện Cán bộ quản lý xây dựng và đô thị
Email: phamvanbo@hotmail.com

Năm 2021, Trung Quốc đã tuyên bố xóa bỏ tình trạng nghèo tuyệt đối

phương thức sản xuất, cũng như cách thức thực hiện phúc lợi xã hội và dịch vụ công cộng. Điều này đã thay đổi cơ bản phương thức quản lý truyền thống dựa trên cá thể hóa, gia đình và dòng tộc ở khu vực nông thôn.

(3) Từ cuối những năm 1990 đến năm 2012, Chính phủ tích cực hơn trong việc đầu tư cơ sở hạ tầng khu vực nông thôn. Xuất hiện chương trình “làng làng kết nối” bao gồm giao thông, bưu chính viễn thông, điện, nước... đã thực hiện những dự án lắp đặt trực tiếp theo quy hoạch cụ thể tới từng thôn, đến từng nhà; và các hoạt động xóa đói, giảm nghèo do Chính phủ tài trợ kéo dài đến khi đưa ra chương trình “phát triển đô thị nông thôn đồng bộ”.

(4) Từ năm 2013 đến nay, Trung Quốc đã từng bước thực hiện từ việc tập trung vào xóa đói, giảm nghèo đến xây dựng “nông thôn xinh đẹp” tiếp đến “chấn hưng nông thôn”. Năm 2021, Trung Quốc đã tuyên bố xóa bỏ tình trạng nghèo tuyệt đối. Khu vực nông thôn đã được tăng cường đầu tư mạnh.

3. Những vấn đề cơ bản nhằm hướng tới chấn hưng nông thôn

a. Chính sách của Đảng về chấn hưng nông thôn

Đại hội Đảng Cộng sản Trung Quốc lần thứ XIX, Chủ tịch Tập Cận Bình lần đầu tiên nói về “thực hiện chiến lược chấn hưng nông thôn” và thúc đẩy một sự phát triển kết nối cả nông thôn và thành thị. Kể từ đó, chiến lược này đã trở thành trọng tâm chính trong nhiều chính sách và kế hoạch của Trung Quốc. Vào năm 2018, Ban chấp hành Trung ương của Đảng Cộng sản và Quốc vụ viện Trung Quốc đã đề xuất Kế hoạch chiến lược 2018-2022 về Chấn hưng nông thôn. Sau đó, Trung Quốc lập ra Ban Chấn hưng nông thôn Quốc gia để thay thế Cục Xóa đói giảm nghèo vào tháng 2/2021. Ban này có nhiệm vụ tiếp tục cải thiện đời sống người dân nông thôn.

Vào tháng 4/2021, Trung Quốc đã thông qua “Luật thúc đẩy Chấn hưng nông thôn” nhằm đẩy nhanh tốc độ phát triển nông

thôn trong khi vẫn duy trì các biện pháp bảo vệ môi trường. Chấn hưng nông thôn là công cuộc của các cấp các ngành cùng chung tay bao gồm cả doanh nghiệp. Việc bổ nhiệm, thăng chức cho cán bộ lãnh đạo cũng nghiêng về lĩnh vực chấn hưng nông thôn bao gồm việc bố trí các bí thư, cố vấn và chuyên viên...

b. Các chính sách ngăn chặn tái nghèo trên quy mô lớn

Năm 2021, Chính phủ công bố tình trạng nghèo tuyệt đối đã được xóa bỏ, đồng thời yêu cầu các đơn vị đã tham gia vào công tác xóa đói, giảm nghèo trước kia phải tiếp tục được duy trì, chuyển sang giai đoạn củng cố kết quả xóa nghèo và ngăn chặn tình trạng tái nghèo trên diện rộng.

c. Thúc đẩy trình tự phát triển chấn hưng nông thôn

Quá trình chấn hưng nông thôn đã hình thành 3 cấp độ: Cải thiện môi trường sống, nông thôn xinh đẹp, chấn hưng nông thôn. Về cơ bản, quốc gia và các cơ quan liên quan đều đặt ra các tiêu chuẩn và yêu cầu cụ thể như giai đoạn đầu là “Quy hoạch dịch vụ công cộng cơ bản” tiếp theo “Tiêu chuẩn dịch vụ công cộng cơ bản” với các tiêu chuẩn kỹ thuật rõ ràng cho hạ tầng kỹ thuật và hạ tầng xã hội.

Năm 2022, Chính phủ đã đề xuất các yêu cầu về “ngũ hảo lương nghi” (5 tốt 2 thích hợp) và làng quê xinh đẹp. Như trường hợp Khu phố Đông, thành phố Thượng Hải đã đề xuất 3 cấp độ cho 100 làng: Trăm thôn kiểu mẫu, trăm thôn chất lượng, trăm thôn xinh đẹp, và thúc đẩy việc xây dựng “nông thôn xinh đẹp” theo đơn vị hành chính cấp xã.

d. Tiêu chuẩn và quy hoạch dịch vụ công ở nông thôn

Cải thiện môi trường sống phải đạt được các yêu cầu về dịch vụ công cộng cơ bản, bao gồm giáo dục, y tế, văn hóa, thể thao, hỗ trợ người già và người khuyết tật, cũng như các vấn đề về y tế cộng đồng. Các yêu cầu về an toàn và phòng chống thảm họa cũng là tiêu chuẩn phải được áp dụng.

Trong giai đoạn “nông thôn xinh đẹp” thường yêu cầu về tăng cường dịch vụ giải trí và phát triển kinh tế, cũng như nâng cao đặc trưng về diện mạo không gian kiến trúc cảnh quan thôn.

Các làng kiểu mẫu trong giai đoạn “chấn hưng nông thôn” chú trọng vào “sản nghiệp

Các làng không chỉ phải nâng cao chất lượng môi trường sinh thái của chính mình mà còn phải gánh vác trách nhiệm khu vực

Giai đoạn “nông thôn xinh đẹp”, chủ yếu tập trung vào việc nâng cao đặc trưng về diện mạo bản sắc kiến trúc cảnh quan và môi trường của làng

hưng thịnh” (sản xuất công nghiệp phát triển), “sinh thái cư nghỉ” (môi trường sinh thái tốt), “hương phong văn minh” (nông thôn văn minh), “trị lý hữu hiệu” (quản trị hiệu quả), “sinh hoạt phú dụ” (đời sống giàu mạnh) và coi trọng phát triển ngành nghề là mục tiêu quan trọng.

Kế hoạch phát triển của Thượng Hải đã nêu rõ yêu cầu về tăng thu nhập từ kinh tế tập thể của các làng. Các làng phải trở thành nguồn động lực quan trọng cho phát triển kinh tế và tăng thu nhập, không chỉ đáp ứng yêu cầu của Chính mình, không còn phụ thuộc vào đầu tư của Chính phủ, mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy các làng xung quanh.

e. Nâng cao chất lượng môi trường sinh thái nông thôn

Các làng, với vai trò là đơn vị cơ bản quan trọng, không chỉ phải nâng cao chất lượng môi trường sinh thái của chính mình mà còn phải gánh vác trách nhiệm khu vực. Xây dựng nền tảng văn minh sinh thái quốc gia phần lớn đã được thực hiện ở cấp nông thôn. Việc xây dựng mô hình kiểu mẫu từ “nông thôn xinh đẹp” đến “chấn hưng nông thôn”... đòi hỏi phải hướng đến các tiêu chuẩn ngày càng cao hơn.

g. Cải thiện và nâng cao điều kiện cư trú ở nông thôn

Chương trình tập trung chủ yếu vào nhà ở và dịch vụ công cộng, cũng như các mô hình thí điểm làng đẹp và đáng sống cấp quốc gia. Về mặt cơ bản, xây dựng giao thông đến từng làng, từng thôn, từng hộ gia đình phải được hoàn thiện. Ngoài ra, còn có các yêu cầu về nhà an toàn, nhà

chống động đất và các yêu cầu về khả năng chống chịu khác.

Đối với giai đoạn “nông thôn xinh đẹp”, chủ yếu tập trung vào việc nâng cao đặc trưng về diện mạo bản sắc kiến trúc cảnh quan và môi trường của làng. Trong giai đoạn “chấn hưng nông thôn”, thường có yêu cầu cao hơn, chẳng hạn như đạt tiêu chuẩn đồng nhất giữa thành thị và nông thôn (trên thực tế thường cao hơn).

h. Hỗ trợ phát triển công nghiệp nông thôn

Hỗ trợ toàn diện từ đất nông nghiệp, cơ sở nông nghiệp, cơ sở phụ trợ, cơ sở sản xuất, hoạt động sản xuất, thí nghiệm, thăm dò khoa học công nghệ v.v... Tích cực hỗ trợ các mô hình thôn trang thí điểm và đặt ra yêu cầu phải xây dựng và phát triển chấn hưng kiểu mẫu.

4. Kết luận

Bài học về chấn hưng nông thôn của Trung Quốc thành công là kết quả của đường lối chỉ đạo của Đảng, cơ chế pháp luật của nhà nước và sự đồng thuận của nhân dân. Những bài học cụ thể rút ra từ nghiên cứu này đó là đưa ra được mô hình chấn hưng nông thôn mới: phối hợp không gian phát triển nông thôn trở nên xinh đẹp, thuận tiện và thịnh vượng, có khả năng chống chịu với thiên tai với những quy chuẩn, tiêu chuẩn cụ thể.

Đẩy nhanh tốc độ hiện đại hóa nông nghiệp; củng cố nền tảng năng lực sản xuất nông nghiệp; Đẩy nhanh chuyển đổi và nâng cấp nông nghiệp; Xây dựng hệ thống quản lý nông nghiệp hiện đại; Tăng cường hỗ trợ khoa học và công nghệ cho nông nghiệp; Cải thiện hệ thống hỗ trợ

và bảo trợ cho nông nghiệp; Tăng cường nhân tài phục vụ tái thiết nông thôn.

Xây dựng miền quê xinh đẹp, sinh thái đáng sống; Phát triển nông nghiệp xanh; Cải thiện môi trường sống nông thôn; Bảo vệ và phục hồi sinh thái nông thôn.

Phát triển văn hóa nông thôn: Xây dựng tư tưởng, đạo đức nông thôn; Phát huy truyền thống văn hóa tốt đẹp; Làm phong phú đời sống văn hóa nông thôn. Xây dựng đội ngũ “nông nghiệp, nông thôn và nông dân” am hiểu nông nghiệp, yêu nông thôn, yêu nông dân, lãnh đạo quần chúng tham gia sự nghiệp vĩ đại chấn hưng nông thôn.

Bảo vệ và cải thiện sinh kế của người dân nông thôn: Tăng cường cơ sở hạ tầng nông thôn; Nâng cao chất lượng việc làm của người lao động nông thôn, Tăng cường cung cấp dịch vụ công nông thôn; Tăng cường hỗ trợ tài chính cho nông nghiệp.

Tài liệu tham khảo:

1. Nghị quyết của Đại hội XIX Đảng Cộng sản Trung Quốc về Báo cáo của Ban Chấp hành Trung ương khóa XVIII, <http://finance.jrj.com.cn/2017/10/24154123277531.shtml>
2. Tân Hoa Xã, Bắc Kinh, Kế hoạch chiến lược tái thiết nông thôn (2018-2022), ngày 26/9/2018
3. VOV, Ông Tập Cận Bình với tham vọng chấn hưng nông thôn Trung Quốc, <https://vov.vn/the-gioi/quan-sat/ong-tap-can-binh-voi-tham-vong-chan-hung-nong-thon-trung-quoc-post924399.vov>
4. Vùng quê xinh đẹp (美丽乡村) <http://m.shsee.com/zt/mlxc/>